

0-3 Yaş Çocuklarına Yönelik Resimli Çocuk Kitaplarının Özelliklerinin İncelenmesi*

The Examination of Children's Picture Books' Features for 0-3-Year-Olds*

Mübeccel GÖNEN**, Gonca ULUDAĞ***,
Ezgi FINDIK TANRIBUYURDU****, Erdem TÜFEKÇİ*****

ÖZ: Araştırmada, Türkiye’de satışa sunulan 0–3 yaş çocuklarına yönelik resimli çocuk kitaplarının fiziksel, resimleme, içerik özellikleri açısından değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Çalışmaya Ankara ve İstanbul’daki kitabevlerinde 0–3 yaş çocuklarına yönelik olarak satışa sunulan 146 kitap dâhil edilmiştir. Çalışma verileri araştırmacılar tarafından oluşturulan ve beş bölümden oluşan kontrol listesi kullanılarak toplanmıştır. Verilerin frekans ve yüzde değerleri SPSS16 istatistiksel paket programı kullanılarak hesaplanmıştır. Araştırma sonucunda, 0–3 yaş çocuklarına yönelik resimli kitapların fiziksel, resimleme ve içerik özellikleri açısından alan yazında kabul gören özellikleri çoğunlukla taşıdıkları, ancak kitapların geliştirilmesi gereken yönlerinin bulunduğu belirlenmiştir.

Anahtar sözcükler: 0–3 yaş, çocuk edebiyatı, resimli çocuk kitapları, resimli kitapların özellikleri

ABSTRACT: This study aims to evaluate children’s picture books for 0-3-year-olds on the market in Turkey with respect to their physical features, illustrations and content. A total of 146 children’s books for sale in Ankara and Istanbul bookshops were studied. Data were collected by using a five-part book check list designed by the researchers. The frequencies and percentages of these data were computed by using the SPSS16 statistical package. The results revealed that books for 0–3-year-olds generally reflect positive physical, illustration and content features listed in the literature but may be improved in several ways.

Keywords: 0-3-year-olds, children’s literature, children’s picture books, picture books’ features

1. GİRİŞ

Çocuk edebiyatı, doğumdan ergenlik dönemine kadar devam eden süreçte çocukların gelişimsel düzeylerine uygun olarak, onların düşünsel ve duygusal dünyalarını sanatsal nitelik taşıyan görsel ve dilsel öğelerle zenginleştiren ürünler bütünüdür (Sever 2003). Çocuk edebiyatının en önemli fonksiyonlarından biri çocuklara okuma sevgisi ve alışkanlığı kazandırmaktır. Bu kazanım sürecinin çok küçük yaşlarda hatta anne karnındaki son aylarında aldığı uyaranlarla başladığı bilinen bir gerçektir (Yılar ve Celepoğlu 2011). Çocukların karşılaştıkları ilk kitaplar, resimli çocuk kitaplarıdır. Resimli kitaplar, 0-6 yaş çocuklarının gelişimine katkıda bulunmak, onlara okuma alışkanlığı kazandırmak için hazırlanan kitaplardır (Uzuner Yurt 2011). Çocuklara başkaları tarafından okunan, yeni bilgiler veren, var olan bilgilerini pekiştiren ve göze hitap eden kitaplar olan resimli çocuk kitaplarında esas unsur resimdir, metinler ise resmin tamamlayıcısı olarak algılanır. Nitelikli resimli çocuk kitapları çocuğa kitap sevgisi aşıladığı gibi, çocuğun bütün gelişim alanlarını olumlu yönde etkilemekte, ona yeni kavram ve deneyimler kazandırmakta, eleştirel düşünce gelişimini desteklemektedir (Gönen 1989; Gülpınar 2010)

Okul öncesi dönem için hazırlanan resimli çocuk kitapları 0-3 yaş çocuklarına yönelik kitaplar ve 3-6 yaş çocuklarına yönelik kitaplar olmak üzere iki gruba ayrılabilir. 0-3 yaş

**Prof. Dr., Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Ankara-Türkiye, mgonen@hacettepe.edu.tr

***Arş. Gör., Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Ankara-Türkiye, gonca.uludag@hacettepe.edu.tr

****Arş. Gör., Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ankara-Türkiye, efindik@ankara.edu.tr

***** Öğrt. Gör., Plato Meslek Yüksekokulu, İstanbul-Türkiye, erdemtufekci@plato.edu.tr

çocuklarına yönelik kitaplar, ABC kitapları olarak tanımlanan, bir kısmında sadece resim bir kısmında da resme karşılık gelen tek veya birkaç sözcük bulunduran, çocuğun çevresindeki canlıların, nesnelerin ve kendi yaşamından olayların örneklendirildiği ve basit öyküsel durumları içeren kitaplardır (Sever 2005; Turgut Bayram 2009). 0-3 yaş dönemindeki çocuklara ABC kitapları olarak bez/kumaş kitaplar, resimli ve sesli uyarılar içeren kitaplar, banyo kitapları/naylon kitaplar da sunulabilir.

0-3 yaş çocuklarına yönelik hazırlanan resimli kitaplar fiziksel, resimleme ve içerik özellikleri açısından çocuğun gelişimsel ihtiyaçlarına uygun olarak hazırlanmalıdır. Kitaplar çocuk tarafından kolayca taşınabilmeli, kitabın kapağı ilgi çekici ve kitapta ele alınan temaya ilişkin ipucu verir nitelikte olmalıdır. Okul öncesi yaşlardaki çocuklara okunacak kitaplar için önerilen harf büyüklüğü 18-22 ve/veya 14-16 puntodur (Saxby; aktaran, Ural 2013). Sayfaların ¼'ünün yazı, ¾'ünün ise resimden oluşması; resimlerin sanatsal özellikler barındırması, kendi içinde hareket ve ahenk taşıması, kolay yorumlanabilir olması, metinlerle uyumlu içerik ve renkte olması gerekir (Gönen 1989; Kara 2012; Karatay 2011). Bunun yanında resimlerin gerçekçi ve somut nitelikler taşıması, çocukların resimleri yorumlaması ve anlaması açısından kritiktir. Yapılan çalışmalar, gerçekçi ve pastel renklere hazırlanmış olan resimlerin çocukların ilgisini çektiğini göstermektedir (Gönen 1989). Nitelikli resimlerle hazırlanmış çocuk kitapları, onların ileriki yıllarda okuma alışkanlıklarını olumlu yönde etkilemektedir (Güleç ve Gönen 1997). Yetişkinlerin bu dönemdeki çocuklara düzenli olarak kitap okumaları, kitap okurken coşkulu olmaları, çocukların kitaplara dokunmalarını ve incelemelerini sağlamaları çocukların fonemik farkındalık ve yazı farkındalığı geliştirmeleri için önemlidir (Armbruster, Lehr ve Osborn 2006).

Türkiye'de 0-3 yaş okuyucu kitlesi için resimli çocuk kitapları üretimi oldukça yeni bir alandır. Bu yeni üretim alanında, 0-3 yaş çocukları için yeterli sayı ve zenginlikte kitap üretiminin yapıp yapılmadığının, yayınlanan kitaplarda niceliksel/niteliksel kalitenin varlığının ve bunların çocuğa katkısının sorgulanması gerekmektedir. Türkiye'de okul öncesi dönem çocuklarına yönelik hazırlanan resimli çocuk kitaplarını değerlendiren pek çok bilimsel araştırma mevcuttur (Dağlıoğlu ve Çamlıbel Çakmak 2009; Döl 1999; Ergün ve Gündüz 2011; Gönen 1993; Gönen, Durmuşoğlu ve Severcan 2009; Güleç ve Gönen 1997; Şeref 2008). Ancak, özellikle 0-3 yaş çocuklara yönelik resimli çocuk kitaplarını değerlendiren araştırmalar sınırlı sayıdadır. 0-3 yaş çocuklarına yönelik kitapların çeşitli kriterler çerçevesinde incelenerek niteliklerinin belirlenmesi, hedef gruba sunulacak kitapların kalitesinin yükselmesinde büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda araştırmanın amacı, Türkiye'deki yayınevleri tarafından satışa sunulan 0-3 yaş çocuklarına yönelik resimli çocuk kitaplarının fiziksel, resimleme ve içerik özelliklerini incelemek; bu özelliklerin çocuğun gelişim özelliklerine uygunluğunu tespit ederek, 0-3 yaş çocuklarına yönelik resimli kitapların sahip olması gereken niteliklere ilişkin güncel bir çerçeve sunabilmektir. Bu amaç doğrultusunda araştırmanın problem cümlesi “ Türkiye'de 0-3 yaş çocuklarına yönelik olarak satışa sunulan resimli çocuk kitapları fiziksel, resimleme ve içerik özellikleri açısından uygun nitelikler taşımakta mıdır? ” şeklinde belirlenmiştir.

2. YÖNTEM

Bu araştırma, “tarama” niteliğinde, betimsel bir çalışmadır. “Bir grubun belirli özelliklerini belirlemek için verilerin toplanmasını amaçlayan çalışmalara tarama (survey) araştırması denir” (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel 2011, s. 16). Araştırmanın örnekleme amaçsal örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Amaçsal örnekleme, olasılı ve seçkisiz olmayan bir örnekleme yaklaşımı olup, çalışmanın amacına bağlı olarak bilgi açısından zengin durumların seçilerek derinlemesine araştırma yapılmasına olanak tanımaktadır (Büyüköztürk ve diğerleri 2011). Araştırma, araştırmacıların Ankara ve İstanbul illerinde ulaşabildikleri kitaplar ile sınırlıdır. Araştırmanın örnekleme oluşturulurken 0-3 yaş çocuklarına

yönelik kitap yayınlayan, sayısı 60'ın üzerindeki yayınevinden, kitabevlerinde sıklıkla yer alan 22 yayınevi tespit edilmiş ve bu yayınevlerince satışa sunulan en az birer kitabın örnekleme yer almasına özen gösterilmiştir.

2.1. Çalışma Grubu

Çalışma grubu, Aralık 2012- Ocak 2013 aylarında Ankara ve İstanbul illerindeki kitabevlerinde satışa sunulan, hedef kitlesi 0-3 yaş çocukları olan resimli çocuk kitapları arasından seçilmiş 146 kitaptan oluşmaktadır. Araştırmada yer alan resimli çocuk kitaplarının piyasada satışta bulunan kitaplar arasından seçilme yönteminde üç temel ölçüt göz önünde bulundurulmuştur: kitabın 0-3 yaş çocuklarına uygun nitelikte olması; kitabın, ABC kitabı ve/veya öykü kitabı olması; ülkemizde 0-3 yaş çocuklarına yönelik kitap yayınlayan, çocuk ve yetişkinlerin sık karşılaştığı yayınevlerinden en az bir örnek kitabın örnekleme yer alması. Resimli çocuk kitabının orijinal yazım dilinin Türkçe olması veya İngilizceden Türkçeye çevrilmiş olması, yayın yılı, etiket fiyatı ve sayfa sayısı gibi özellikleri araştırmaya dahil edilmesinde belirleyici bir ölçüt olmamış ancak bu başlıklar araştırma verilerinin değerlendirilmesi aşamasına dahil edilmiştir.

2.2. Veri Toplama Aracı ve Verilerin Analizi

Araştırma verilerinin toplanması için araştırmacılar tarafından 0-3 yaş çocuklarına yönelik kitaplara yönelik yerli ve yabancı çocuk edebiyatı alan yazını incelenerek, konu ile ilgili uzman görüşleri alınmış ve kitapların taşınması gereken özelliklere ilişkin bir "Kitap kontrol listesi" oluşturulmuştur. "Kontrol listeleri, gözlenecek davranışın varlığını, "x", "√" veya "Evet" gibi işaret veya kelime ile gösterilmesine olanak veren araç tipidir" (Turgut; aktaran, Kan 2011, s. 278). Oluşturulan kontrol listesi aracılığıyla 20 resimli çocuk kitabı incelenmiş, amaca hizmet etmeyen maddelerin listeden çıkarılması sonucunda kontrol listesine son hali verilmiştir. Beş bölümden oluşan kontrol listesinin ilk bölümünde kitabın adı, yayınevinin adı, yayın yılı, türü, etiket fiyatı, sayfa sayısı, çeviri olup olmadığı ile ilgili genel bilgiler yer alırken, ikinci bölümde fiziksel özelliklere ilişkin 17, üçüncü bölümde resimlendirme özelliklerine ilişkin 8, dördüncü bölümde içerik özelliklerine ilişkin 12, son bölümde ise ek özelliklere ilişkin 2 madde yer almaktadır. Örnekleme oluşturan her bir kitap, 3 araştırmacı tarafından birbirlerinden bağımsız olarak incelenmiştir. İncelemelerde kontrol listesinin ilk bölümündeki maddelerle ilgili kitap özellikleri not alınmış, ikinci bölümündeki her maddenin yanına ise kitabın ilgili maddeyi içerip içermediği "evet-hayır" şeklinde kaydedilmiştir. Puanlayıcılar arasındaki uyumun güvenilirliğini hesaplamak için *Kappa* istatistiği kullanılmıştır. *Kappa* istatistiği, iki veya daha fazla gözlemcinin yaptığı değerlendirmeler arasındaki tutarlılığı belirlemek için kullanılır. -1 ile +1 arasında değer alan *Kappa* katsayısı, 0.40 ile 0.75 arasında ise makul bir uyuma, 0.75 ve daha büyük ise mükemmel bir uyuma olduğu anlamına gelmektedir (Şencan; aktaran, Karlı ve Ayas 2013). Bu çalışmada hesaplanan *Kappa* istatistiği sonuçlarının birinci ve ikinci araştırmacı arasında 1.00 ile 0.74, ikinci ve üçüncü araştırmacı arasında 1.00 ile 0.78, birinci ve üçüncü araştırmacı arasında ise 1.00 ile 0.74 arasında değiştiği belirlenmiştir. Bu sonuçlara göre araştırmacılar arasında "makul" ve "mükemmel" arasında değişen uyumların olduğu saptanmıştır. Ayrıca elde edilen verilerin frekans ve yüzde değerleri SPSS16 istatistiksel paket programı kullanılarak hesaplanmış ve hesaplamalar tablolar halinde sunulmuştur.

3. BULGULAR

Bu çalışmada 0-3 yaş çocuklarına yönelik resimli çocuk kitapları fiziksel, resimleme ve içerik özellikleri açısından incelenmiş, bu özelliklere ait frekans ve yüzde dağılımları tablolarda sunulmuştur.

Tablo 1: İncelenen Kitapların Türüne ve Çeviri Olmasına Göre Dağılımı

			Çeviri Kitap		Toplam
			Evet	Hayır	
Kitap Türü	Öykü Kitabı	N	23	26	49
		%	46,9	53,1	100
	ABC Kitabı	N	44	53	97
		%	45,4	54,6	100
Toplam		N	67	79	146
		%	45,9	54,1	100

Tablo 1’de, örnekleme oluşturan 146 resimli çocuk kitabının 49 tanesinin öykü kitabı, 97 tanesinin ise ABC kitabı olduğu ve kitapların 79’unun orijinal yazım dilinin Türkçe, 67’sinin ise İngilizceden Türkçeye çevrilmiş olduğu görülmektedir.

Tablo 2: İncelenen Kitapların Yayınevlerine Göre Dağılımı

Yayınevi	N	%	Yayınevi	N	%
Net Yayınları	23	15,8	Abc Yayınları	4	2,7
Smarteach Yayınları	18	12,3	Koleksiyon Yayınları	4	2,7
Doğan Egmont Yayınları	15	10,3	Tudem Yayınları	4	2,7
Pearson Yayınları	12	8,2	Mikado Yayınları	3	2,1
Timaş Yayınları	11	7,5	Final Kültür Yayınları	2	1,4
Çicek Yayınları	8	5,5	Çamlıca Yayınları	2	1,4
Remzi Kitabevi	7	4,8	Mandolin Yayınları	2	1,4
Çilek Yayınları	6	4,1	Yeşil Dinazor Yayınları	2	1,4
Türkiye İş Bankası Yayınları	6	4,1	Milet Yayınları	1	0,7
Yapa Yayınları	6	4,1	Düşyeri Yayınları	1	0,7
Pati Eğitim Gereçleri Yayınları	5	3,4			
Marsık Yayınları	4	2,7	Toplam	146	100

Tablo 2’de, 0-3 yaş çocuklarına yönelik kitapları bulunan 22 farklı yayınevinin kitaplarının örneklemede yer aldığı; Net, Smarteach, Doğan Egmont, Pearson ve Timaş Yayınları’nın 0-3 yaş çocuğuna yönelik resimli çocuk kitaplarının sayısının fazla olduğu görülmektedir.

Tablo 3: İncelenen Kitapların Yayın Yıllarına Göre Dağılımı

Yayın yılı	N	%	Yayın yılı	N	%	Yayın yılı	N	%
2000	2	1,4	2005	1	0,7	2009	13	8,9
2002	1	0,7	2006	5	3,4	2010	24	16,4
2003	3	2,1	2007	12	8,2	2011	33	22,6
2004	1	0,7	2008	6	4,1	2012	45	30,8
						Toplam	146	100

Tablo 3 incelendiğinde, örneklemede yer alan kitapların 24’ünün 2010, 33’ünün 2011, 45’inin ise 2012 yılında basılmış olduğu görülmektedir. İncelenen kitapların bazılarının üzerinde yayın yılına dair bilgi yer almadığı için, bu kitapların yayın yılı bilgilerine yayınevlerinin internet sayfaları üzerinden ulaşılmıştır.

Tablo 4: İncelenen Kitapların Etiket Fiyatına Göre Dağılımı

Etiket fiyatı	N	%	Etiket fiyatı	N	%
2 TL-10 TL	50	34,3	25.5TL-30 TL	7	4,8
10.5TL-15 TL	38	26,0	30.5TL-35 TL	1	0,7
15.5TL-20 TL	38	26,0	35.5TL-45 TL	1	0,7
20.5TL-25 TL	11	7,5			
			Toplam	146	100

Tablo 4'e göre örneklemdaki kitapların 50'sinin etiket fiyatı 2 TL-10 TL, 38'inin 10.5 TL-15TL, 38'inin ise 15.5 TL-20 TL arasında değişmektedir.

Tablo 5: İncelenen Kitapların Sayfa Sayısına Göre Dağılımı

Sayfa sayısı	N	%	Sayfa sayısı	N	%
4-6 sayfa	8	5,5	21-25 sayfa	7	4,8
7-10 sayfa	59	40,4	26-30 sayfa	2	1,4
11-15 sayfa	31	21,2	31 ve üzeri sayfa	6	4,1
16-20 sayfa	33	22,6			
			Toplam	146	100

Tablo 5'de, kitapların 59'unun 7-10, 33'ünün 16-20, 31'inin 11-15, 8'inin 4-6, 7'sinin 21-25, 6'sının 31 ve üzeri ve 2'sinin 26-30 sayfadan oluştuğu görülmektedir.

Tablo 6: İncelenen Kitapların Fiziksel Özelliklerine Göre Dağılımı-1

Fiziksel özellik maddeleri	N	%	
Ebat	Küçük boy [12-15 cm]	50	34,2
	Orta boy [16-22 cm]	79	54,1
	Büyük boy [22 cm'den büyük]	17	11,7
	Toplam	146	100
Malzeme türü	Kâğıt	144	98,6
	Bez/kumaş	1	0,7
	Köpük	1	0,7
	Toplam	146	100
Ciltleme	Dikiş ciltleme	57	39,0
	Spiral/zımbalı	2	1,4
	Yapıştırma	86	58,9
	Katlama	1	0,7
	Toplam	146	100

Tablo 6'da, kitapların 79'unun orta boy, 50'sinin küçük boy, 17'sinin ise büyük boy olduğu; 144 kitabın sayfalarında kâğıt, 1'inde bez/kumaş, 1'inde köpüğün kullanıldığı görülmüştür. Kitapların 86'sı yapıştırma, 57'si dikiş ciltleme, 2'si spiral/zımbalama, 1'i katlama tekniği kullanılarak ciltlenmiştir.

Tablo 7: İncelenen Kitapların Fiziksel Özelliklerine Göre Dağılımı-2

Diğer fiziksel özellik maddeleri	Evet		Hayır	
	N	%	N	%
1.Kitap kolay taşınabildirir.	143	97,9	3	2,1
2.Kitabın kapağı dayanıklı ve kalitelidir.	140	95,9	6	4,1
3.Kitabın kapağı ilgi çekici, sıra dışı ve/veya yaratıcı bir tasarıma sahiptir.	62	42,5	84	57,5
4.Ön, iç ya da arka kapakta kitabın adı yazılmıştır.	140	95,9	6	4,1
5.Ön, iç ya da arka kapakta kitabın yazarının/çevirmenin adı yazılmıştır.	80	54,8	66	45,2
6.Ön, iç ya da arka kapakta kitabı resimleyeninin adı yazılmıştır.	85	58,2	61	41,8
7.Ön, iç ya da arka kapakta kitabın yayınevini adı yazılmıştır.	146	100	0	0
8.Ön, iç ya da arka kapakta kitabın basım yeri yazılmıştır.	102	69,9	44	30,1
9.Ön, iç ya da arka kapakta kitabın yayın yılı yazılmıştır.	110	75,3	36	24,7
10.Kitapta hedef yaş grubunu belirten bilgi yer almaktadır.	64	43,8	82	56,2
11.Kitap, pul/boncuk gibi kopabilir ve yutulabilir materyal/parçalardan oluşmaktadır.	3	2,1	143	97,9
12.Kitap sayfaları, keskin uçlara/kenarlara sahiptir.	17	11,6	129	88,4
13.Kitabın tanıtıcı arka kapak yazısı vardır.	130	89,0	16	11,0
14.Kitaptaki kelimeler 14 ve üzeri punto boyutunda yazılmıştır.	121	82,9	25	17,1
15.Kitaptaki kelime/cümlelerde farklı punto ve karakterlerde harf kullanılmıştır.	52	35,6	94	64,4
16.Kitaptaki metin ve/veya kelimeler (sol marj) aynı hizadan başlamaktadır.	146	100	0	0
17.Kitaptaki metinler normal satır aralıklıdır.*	49	100	0	0

* Bu madde sadece öykü kitaplarında incelenmiştir.

Tablo 7’de, kitapların 143’ünün kolay taşınabilir nitelikte olduğu, 140 kitabın kapağının dayanıklı ve kaliteli olduğu, 62’sinin kapağının ilgi çekici, sıra dışı ve/veya yaratıcı bir tasarıma sahip olduğu görülmektedir. Kitapların 140’ında ön, iç ya da arka kapaklarında kitap adının, 80’inde kitap yazarının/çevirmenin adının, 85’inde kitabı resimleyeninin adının, 146’sında yayınevini adının, 102’sinde basım yerinin, 110’unda ise yayın yılının yer aldığı tespit edilmiştir. 64 kitapta hedef yaş grubunu belirtildiği ve 3 kitabın pul, boncuk gibi kopabilir/yutulabilir materyal/parçalar içerdiği belirlenmiştir. 17 kitabın sayfalarının uç/kenarlarının keskin olduğu tespit edilmiştir. Kitapların 130’unun tanıtıcı arka kapak yazısının olduğu, 121’inde de kelimelerin 14 ve üzeri punto büyüklüğünde yazıldığı görülmüştür. 52 kitapta kelimelerin yazımında farklı punto ve karakterlerde harfler kullanılmıştır. Örneklerdeki kitapların tamamında metin/kelimeler aynı hizadan başlamaktadır. Öykü kitaplarının tamamında ise metinler normal satır aralığı ile yazılmıştır.

Tablo 8: İncelenen Kitapların Resimlendirme Özelliklerine Göre Dağılımları

Resimlendirme özelliği maddeleri	Evet		Hayır	
	N	%	N	%
1.Kitabın ön kapak resmi, kitabın konusu ile ilişkilidir.	136	93,2	10	6,2
2.Sayfa düzeninin ¼’ü yazıya, ¾’ü resme ayrılmıştır.	132	90,4	14	9,6
3.Kitabın resimleri renklidir.	146	100	0	0
4.Kitaptaki resim ve şekiller, ilgili metin/kelimeyle aynı sayfada yer almaktadır.	146	100	0	0
5.Kitaptaki resimlerde çizgiler nettir.	141	96,6	5	3,4
6.Kitaptaki resimler, hareket ve anlatım gücü taşımaktadır.	124	84,9	22	15,1
7.Kitaptaki resimler, metinde/kelimede anlatılmak istenen olayı/nesneyi açıklar niteliktedir.	144	98,6	2	1,4
8.Kitaptaki resimler, gerçekçi ve somuttur.	124	84,9	22	15,1

Tablo 8’de, kitapların 136’sında konu ile ön kapak resminin ilişkili olduğu, 132’sinde sayfa düzeninin, 1/4’ünün yazıya, 3/4’ünün resme ayrıldığı görülmektedir. Kitapların tamamında resimlerin renkli olduğu, resim/şekillerin ilgili metin/kelimeyle aynı sayfada olduğu belirlenmiştir. Kitapların 141’inde resim çizgilerinin net olduğu, 124’ünde resimlerin hareket ve anlatım gücü taşıdığı, 144’ünde resimlerin anlatılmak isteneni açıklar nitelikte olduğu, 124’ünün resimlerinin de gerçekçi ve somut olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 9: İncelenen Kitapların İçerik Özelliklerine Göre Dağılımları

İçerik özelliği maddeleri	Evet		Hayır	
	N	%	N	%
1. Kitabın konusu çocukların yaş ve gelişim düzeylerine uygundur.	126	86,3	20	13,7
2. Kitapta kullanılan dil/üslup, çocukların yaş ve gelişim düzeylerine uygundur.	126	86,3	20	13,7
3. Kitabın anlatımında ritmik ya da şiirsel anlatım gibi teknikler kullanılmıştır.*	6	12,3	43	87,7
4. Kitaptaki cümlelerde, özne-nesne-yüklem sıralamasına özen gösterilmiştir.*	42	85,7	7	14,3
5. Kitaptaki cümlelerde, noktalama işaretleri doğru bir biçimde kullanılmıştır.*	49	100	-	-
6. Kitap, çocuğun sözcük dağarcığını geliştirecek niteliktedir.	140	95,9	6	4,1
7. Kitapta metin/kelime yazımında argo söyleyişler yer almamaktadır.*	49	100	-	-
8. Kitapta yabancı sözcükler yer almaktadır.	25	17,1	121	82,9
9. Kitaptaki öykünün ana fikri vardır.*	43	87,7	6	12,3
10. Kitaptaki öykünün giriş, gelişme, sonuç bölümü vardır.*	47	95,9	2	4,1
11. Kitapta cinsiyet rolleri, etnik köken, din, dil ya da sınıf farklılıklarına ilişkin önyargılar yansıtılmaktadır.	17	11,6	129	88,4
12. Kitapta aile ve/veya eğitimciyi bilgilendiren ek bölüm/bölmeler yer almaktadır.	9	6,2	137	93,8

*Bu madde sadece öykü kitaplarında incelenmiştir.

Tablo 9’da, incelenen kitapların 126’sının konusu ve dili/üslubu itibariyle çocukların yaş/gelişim düzeyine uygun olduğu görülmektedir. 6 öykü kitabının anlatımında ritmik/şiirsel anlatım tekniklerinin kullanıldığı, 42 öykü kitabında özne-nesne-yüklem sıralamasına özen gösterildiği belirlenmiştir. Öykü kitaplarının tamamında noktalama işaretlerinin doğru bir biçimde kullanıldığı ve metin/kelime yazımında argo söyleyişlerin yer almadığı, 47’sinde ise öykünün giriş, gelişme, sonuç bölümlerinin olduğu görülmüştür. Kitapların 140’ının çocuğun sözcük dağarcığını geliştirecek nitelikte olduğu, 129’unun cinsiyet rolleri, etnik köken, din, dil, sınıf farklılıklarına ilişkin önyargı yansıtmadığı, 121’inde ise yabancı sözcük bulunmadığı ve 137’sinde aile/eğitimciyi bilgilendiren ek bölümlerinin bulunmadığı belirlenmiş; sadece 6 öykü kitabında ana fikrin olmadığı tespit edilmiştir. İncelenen 8 kitabın ticari amaçla hazırlanmış popüler bir ürünün (çizgi film, oyuncak vb) devamı niteliğinde olduğu görülmektedir. Kitaplardan 30’unun ise hikâye ve müzik CD/DVD’si, oyuncak/kukla gibi destekleyici ek materyaller ile birlikte satışa sunulduğu tespit edilmiştir.

4. TARTIŞMA ve SONUÇ

Araştırma sonucunda piyasada satışa sunulmuş olan 0-3 yaş çocuklarına yönelik resimli çocuk kitaplarının büyük çoğunluğunun, çocuğun temel kavramları öğrenmesine yönelik hazırlanan ABC kitapları olduğu görülmektedir. Net, SmarTEACH, Doğan Egmont, Pearson ve Timaş Yayınları'nın 0-3 yaş çocuklarına yönelik kitap sayısının daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Söz konusu yayınevlerinin çeşitli ve çok sayıda kitap basarak satışa sunmalarının bu sonuçta etkili olduğu düşünülebilir. Örnekleme son yıllarda basılan kitap sayısının fazla olması ise, kitabevlerinde daha güncel kitapların bulunmasıyla açıklanabilir. Ayrıca kitap sayısındaki artışta, aile/egitimcinin her geçen gün 0-3 yaş çocukları için kitabın önemini fark etmesinin ve bu talep doğrultusunda yayınevlerince daha fazla sayıda kitabın satışa sunulmasının etkili olduğu söylenebilir. Araştırma sonucunda birden fazla duyuya hitap eden ve oyuncak/kukla gibi ek materyalle satışa sunulan kitapların etiket fiyatlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu durum, kitap üretim maliyetinin yüksek olması ve çeviri kitapların telif maliyetinin bulunmasıyla açıklanabilir. Hedef yaş grubuna uygun görsel tasarımlar içermeyen, dili çocuğa uygun olmayan ve argo söylemler barındıran kitapların kısmen daha düşük etiket fiyatıyla satıldıkları söylenebilir. Düşük etiket fiyatı olan bazı sesli kitapların yazılı metinlerinde çocuğun gelişimini etkileyecek olumsuzlukların yer almadığı, ancak ses butonlarına yüklenen şarkı sözlerinin kitabın konusu/içeriği ile ilgili olmadığı ve çocuğa uygun olmayan ifadeler içerdiği belirlenmiştir. Örneğin, üzerinde bir ses butonu bulunan kitabın şarkısında “*Of pof tuvaletim geldi, koştum banyoya rap rap, kapağını açtım, bi' güzel oturdum, oh be dünya varmış, işim de bitti, napçam şimdi, tuvalet kâğıdı, evet, sifonu da çektim, sonra, şimdi mutlu rap rap...*” ifadeleri bulunmaktadır. Örnekte çocuğun özbakım becerilerine ilişkin bir konuya gereken özenin gösterilmediği, ayrıca çocuğun dil gelişimini olumsuz etkileyecek ve argo olarak nitelendirilebilecek bir anlatımın bulunduğu görülmektedir.

Fiziksel özelliklerin incelenmesi sonucunda, kitapların % 54,1'inin orta boy olduğu tespit edilmiştir. Kitabın büyüklüğü sırt boyu ölçülerek belirlenebilir; 12-15 cm'lik kitaplar küçük, 16-22 cm'lik kitaplar orta, 22 cm'den uzun kitaplar büyük boy olarak gruplanabilir (Çakmak Güleç ve Geçgel 2006). Oğuzkan (2006), çocukların sürekli olarak aynı boyutlarda hazırlanmış kitapları okumaktan hoşlanmadıklarını ifade etmiştir. Özcivelek'de (1991) yaptığı araştırmada çocukların minyatür kitaplardan da hoşlandıklarını; Becker ise (1974) büyük boy kitapların, kitabın okunması sırasında çocuğun resimleri daha iyi takip edebilmesini sağladığını belirtmiştir (aktaran, Güleç ve Gönen 1997). Kitapların %98,6'sında malzeme olarak kağıt, %58,9'unda ise yapıştırma ciltleme tekniği kullanılmıştır. Gönen'in (1993) 5-6 yaş çocuklarına yönelik 321 kitabı incelediği çalışmada, kitapların neredeyse tamamında zımbalama tekniğinin kullanıldığı; Gönen, Katrancı, Uygun ve Uçuş (2011) ilköğretim birinci kademe öğrencilerine yönelik 100 resimli çocuk kitabını inceledikleri çalışmada, kitapların büyük çoğunluğunun yapıştırma tekniğiyle ciltlendiği sonucuna ulaşılmıştır. Son yıllarda yapılan araştırma bulguları, çocuk kitaplarında çoğunlukla yapıştırma tekniğinin kullanıldığını göstermektedir. Ancak okul öncesi dönem çocukları için hazırlanan kitapların dayanıklı olması için ciltlemede iplik dikiş tercih edilmelidir (Tuncer; aktaran, Çakmak Güleç ve Geçgel 2006). Yapıştırma tekniği kullanılarak oluşturulan kitapların kolay dağılmasının, kitabın kullanımını zorlaştıracığı ve sayfaları dağılmış kitaplara çocuğun ilgisinin azalacağı söylenebilir.

Kitapların büyük çoğunluğunun kolay taşınabilir nitelikte olduğu, kapağının dayanıklı ve kaliteli olduğu; kitapların ön, iç ya da arka kapaklarında kitap adının, kitap yazarının/çevirmenin adının, kitabı resimleyeninin adının, yayınevinin adının, basım yerinin, yayın yılının yer aldığı ve tanıtıcı arka kapak yazısının bulunduğu belirlenmiştir. Ayrıca kitapların %42,5'sinin kapağının ilgi çekici, sıra dışı ve/veya yaratıcı bir tasarıma sahip olduğu tespit edilmiştir. Kitabın kapağının değişik materyal ve tasarımlarla zenginleştirilmesinin, çocuk için ilgi çekici olacağı düşünülmektedir. Örneklemedeki kitapların genellikle pul/boncuk gibi kopabilir/yutulabilir materyal içermediği ve keskin uç/kenarlara sahip olmadığı belirlenmiştir. Freud'a göre oral

dönemdeki çocuğun (0-2 yaş) ilk haz merkezi ağız bölgesidir ve ağız çevresinde gerçekleşen emme, çiğneme, yutma gibi eylemler onun ilk haz kaynaklarıdır (Sardoğan ve Karahan 2010) ve çocuğun nesnelere karşı ilk tepkisi onları ağızına koyma biçiminde olur (Yılmaz 2008). Bu nedenle kitapların kopabilir/yutulabilir nitelikte materyal içermemesi çocuk sağlığı ve güvenliği açısından önem taşımaktadır. İncelenen kitapların birinde, kitabın hediyesi olarak tanımlanan ve küçük taşları bulunan bir aynanın olduğu görülmüş, kopabilir özellikte olan bu taş parçalarının çocuk tarafından ağıza alınmasının sağlık açısından tehlike yaratabileceği söylenebilir. Bir başka kitabın üzerinde de, plastik kutucuğa konulan küçük boncukların; kutucuğun yırtılması/kesilmesi durumunda yutulma, buruna kaçırma gibi riskler oluşturabileceği ifade edilebilir. Kitapların %82,9'unun 14 ve üzeri puntoluk harf büyüklüğüyle yazıldığı tespit edilmiştir. Özcivelek'de (1991) araştırmasında okul öncesi dönemi çocukları için kitaplardaki harflerin 14 punto büyüklüğünde olabileceğini ifade etmiştir (aktaran, Güleç ve Gönen 1997). Dolayısıyla örneklemedeki çoğu kitabın uygun punto büyüklüğünde olduğu söylenebilir. İncelenen kitapların %35,6'sında kelime/cümlelerinin yazımında farklı punto büyüklüğü ve yazı karakterindeki harflerin kullanıldığı belirlenmiştir (örneğin; *kedi*, *kuş*, *cıvcıv*). Bu durumun kitaplara dikkat çekici bir nitelik kazandırdığı düşünülmektedir. İncelenen kitapların tamamında sol marja dikkat edildiği, öykü kitaplarının tamamında ise metinlerin normal satır aralığıyla yazıldığı tespit edilmiştir. Kitapların %56,2'sinde hedef yaş grubunu belirten bir bilginin yer almadığı belirlenmiştir. Gönen, Uygun, Erdoğan ve Katrancı (2012) tarafından yapılan çalışmada ilköğretim 1. sınıf öğrencilerine yönelik 120 resimli çocuk kitabı incelenmiş ve %57,5'inde yaş seviyesinin belirtilmediği sonucuna ulaşılmış, bu sonucun olumsuz bir durum olarak görülebileceği ifade edilmiştir. Kıldan ve Gümrükçü Bilgici'nin (2011) yaptıkları araştırma sonucuna göre, anasınıfına devam eden çocukların ebeveynlerinin kitap satın alırken dikkat ettikleri en önemli kriter, kitabın hangi yaş aralığındaki çocuğa hitap ettiği. Bu nedenle kitaplarda hedef yaş grubunu belirten bilgiye yer verilmesinin, aile/eğitimcinin çocuğun ilgi ve ihtiyaçlarına yönelik kitapları seçmesini kolaylaştıracağı söylenebilir.

Resimlendirme özelliklerinin incelenmesiyle, çoğu kitabın konusuyla ön kapak resminin ilişkili olduğu, resim çizgilerinin net olduğu ve hareket/anlatım gücü taşıdığı tespit edilmiştir. Bilgin'in (2011) 5-6 yaş çocuklarına yönelik 100 resimli kitabı incelediği araştırmasında da, kitapların büyük çoğunluğunda kapak resminin içeriği özetlediği; Körukü'nün (2012) okul öncesi çocuklarına yönelik 124 resimli öykü kitabını incelediği çalışmasında ise, 120 kitabın resimlerinin metinle ilişkili olduğu belirlenmiştir. İncelenen çoğu kitapta sayfaların %75'i resme, %25'i yazıya ayrılmıştır. Maniam'da (2011), 5 yaşındaki çocukların resimli çocuk kitaplarına ilişkin tercihlerini belirlemeyi amaçladığı çalışmasında, çocukların az metin içeren kitapları tercih ettiğini belirlemiştir. Ancak bazı kitapların resimleme açısından uygun olmadığı söylenebilir. Örneğin, "Şekiller" konulu "düz-eğri" kavramlarını içeren bir ABC kitabında, kavramların 0-3 yaş çocuğunun gelişim özelliklerine uygun olmayan nitelikte bir temsille aktarıldığı görülmüştür. Kitapta "düz-eğri" kavramlarının çocuğa görsel anlatımında tercih edilen "gül deseninin sapı" bir sayfada "düz" şekilde resmedilmişken, diğer sayfada "eğri" olarak resmedilmiş; bu görsellerle çocuğun "düz-eğri" kavramlarını algılaması beklenmiştir ancak anlatımın, çocuğun kolayca anlayamayacağı görsel bir anlatım olduğu düşünülmektedir. Çünkü çocukların karmaşık resimleri yorumlamakta, detayları anlamakta güçlük çektiği bilinmektedir (Schickedanz ve Collins 2012). Ayrıca çocuk kitaplarında, çocukça olması amaçlanarak karikatüre benzetilmiş resimler yer almamalıdır. Bu tür çizimlerin çocuğun estetik algısını olumsuz yönde etkilemektedir (Şimşek; aktaran, Yılar ve Celepoğlu 2011). İncelenen kitap resimlerinin, metinde/kelimede anlatılmak isteneni açıklar nitelikte; gerçekçi, somut ve renkli olduğu görülmüştür. Danko-McGhee ve Slutsky'de (2011), 2-5 yaş çocuklarının estetik açısından hangi kitapları tercih ettiğini inceledikleri araştırmalarında, somut, renkli ve kendilerine tanıdık gelen resimleri olan kitapların çocuklarca tercih edildiğini belirlemişlerdir.

İçerik özelliklerinin incelenmesi sonucunda, kitapların büyük çoğunluğunun konusu ve dili/üslubu itibarıyla çocukların yaş/gelişim düzeylerine uygun, onların sözcük dağarcığını geliştirebilir nitelikte olduğu görülmüştür. Bilgin’de (2011) yaptığı çalışmada resimli çocuk kitaplarının çoğunda hikâyede kullanılan dilin sade, çocuğun anlayacağı düzeyde, düzgün ve akıcı olduğu sonucuna ulaşmıştır. Gönen ve diğerleri (2012) tarafından yapılan bir çalışmada da, incelenen resimli çocuk kitaplarının %91’inde kullanılan dilin sade ve akıcı olduğu sonucu elde edilmiş ve dil hatalarından arınmış çocuk kitaplarının çocuğun beğenisini kazanacağı belirtilmiştir. Sadece öykü kitaplarında incelenen maddelerde ise, çoğu kitapta öykünün giriş, gelişme, sonuç bölümlerinin olduğu, tümünde ise noktalama işaretlerinin doğru bir biçimde kullanıldığı tespit edilmiştir. Noktalama işaretlerinin doğru kullanımı, öykünün anlam bütünlüğünün korunması ve okumadaki vurgulamalar açısından önem taşımaktadır. İncelenen bazı kitaplarda özne-nesne-yüklem sıralamasının göz ardı edildiği görülmüş; çeviri öykü kitaplarının yazılı metinlerinde “*Kral son yarışını kazanmayı bırak, tamamlayamayacaktı bile*”, “*‘Hayır’ diye bağırdı Patrick de*” gibi devrik cümleler tespit edilmiştir. Çeviri kitaplarda görülen dil ve anlatım bozukluklarının, çeviri-çevirmen yetersizliğinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Veziroğlu ve Gönen’de (2012) okul öncesi çocuklarına yönelik 250 resimli kitabını inceledikleri çalışmada kitapların bazılarının devrik yapıda cümleler içerdiği sonucuna ulaşmış ve bu tür cümle yapılarının çocuğun dil gelişimini olumsuz yönde etkileyeceğine değinmişlerdir. İncelenen kitaplarda ritmik/şiirsel anlatım tekniklerinin çoğunlukla kullanılmadığı belirlenmiştir. Bu sonuca çeviri kitapların etkisinin olduğu söylenebilir; genellikle kitabın orijinal dilindeki yer alan şiirsel ifadeler çeviri sırasında göz ardı edilmekte ve metinden çıkarılmaktadır. Bu yaş grubu çocukların, kitaplardaki ritmik anlatımlarla heyecanlandıkları ve kendilerine kitap okuyan yetişkinin kitabı tekrar okuması için ısrar ettikleri görülür (Jalongo 2004). Kitaplarda ritmik/ şiirsel ifadeler yer verilmesinin, çocuğun yeni kelimeler öğrenmesi için etkili bir yöntem olacağı düşünülmektedir. Kitapların genellikle farklı yaş grubu çocuk kitaplarında görülebilen cinsiyet rolleri, etnik köken, din, dil, sınıf farklılıklarına ilişkin önyargıları doğrudan yansıtan sözel ve görsel ifadeler barındırmadığı görülmüştür. Ancak bir öykü kitabında, karakterlerin “şatoda yaşayan insanlar ve diğerleri” olmak üzere farklılaştırılması sınıf ayrımı olarak düşünülebilir. Kız çocuklarına tuvalet alışkanlığı kazandırmak için hazırlanan başka bir kitabın ise pembe renkte hazırlanmasının cinsiyet ayrımını vurguladığı söylenebilir. Ayrıca kitapların pek çoğunda aile/educimciyi bilgilendiren ek bölümlerinin bulunmadığı belirlenmiştir. Kitapta çocuğun dil ve zihinsel gelişimini destekleyecek etkinlik sayfalarının bulunması, yetişkinin çocukla etkili iletişim kurmasını ve çocuğun kavramı/öyküyü daha iyi kavramasını sağlayabilir.

Örneklemdaki kitapların %5,5’inin ticari amaçlı popüler bir ürünü destekleyici olduğu belirlenmiştir. Kitabın, çocuğun sevdiği kahramanların hikayelerini içermesi, çocuğun gözünde kitabın değerini artırabilir ve çocuğa kitap okumayı sevdirebilir. İncelenen kitaplardan %20,5’inin hikâye ve müzik CD/DVD’si, oyuncak/kukla gibi ek materyaller ile birlikte satışa sunulduğu tespit edilmiş, bu kitapların bazılarının üzerinde ses butonlarının bulunduğu, sayfa sayısına göre numaralandırılan butonlara basılmasıyla hikâyenin sesli olarak okunduğu ya da hikâyeye ilişkin şarkıların yer aldığı görülmüştür. Destekleyici ek materyallerle zenginleştirilmiş kitapların, çocuğun kitaptaki kavramları öğrenmesini kolaylaştırdığı ve kitapta anlatılan öyküyü daha iyi anlamasını sağladığı söylenebilir. Ayrıca destekleyici materyalle sunulan kitaplar, çocuğa yetişkinin olmadığı durumlarda da kitaptan yararlanma olanağı sunmaktadır.

Sonuç olarak, incelenen 0-3 yaş resimli çocuk kitaplarının büyük çoğunluğunun fiziksel, resimleme ve içerik özellikler bakımından ilgili alan yazında kabul gören nitelikleri taşıdığı görülmüştür. İncelenen 146 kitabın tamamında ön, iç ya da arka kapakta kitabın yayınevinin adının bulunması, metin/kelimelerin aynı hizadan başlaması, resimlerin renkli olması, kitaptaki resim ve şekillerin ilgili metin/kelimeyle aynı sayfada yer alması olumlu özelliklerdir. Ayrıca

hiçbir öykü kitabında argo söyleyişlerin bulunmaması, hepsinde metinlerin normal satır aralığıyla yazılmış ve noktalama işaretlerinin doğru biçimde kullanılmış olması da olumlu özellikler olarak dikkat çekmektedir. Ancak pek çok kitapta hedef yaş grubunun belirtilmemesi, ritmik/şiirsel anlatımlara yer verilmemesi, aile/eğitimciyi bilgilendiren bölümlerin bulunmaması, oyuncak/kukla vb. gibi ek materyal içermemesi tespit edilen olumsuz özellikler olarak sıralanabilir.

5.ÖNERİLER

0-3 yaş çocukları için resimli kitap üreten yayınevleri; kitaplarının hazırlanması ve basılması aşamalarında, çocuğun yaş ve gelişimsel özelliklerini göz önünde bulundurmalı; nitelikli kitapların oluşturulması ve piyasaya sunulması için alan uzmanları, çocuk gelişimcileri ve okul öncesi eğitimcilerinin konuya ilişkin görüşlerine başvurmalıdır. Başka dillerden çevrilen kitapların, çeviri kalitesine önem verilmeli, kitapların uygun şekilde çevrilip çevrilmediği yayınevlerinin ilgili birimlerince kontrol edilmelidir. Ayrıca kitabın hangi yaş grubuna uygun olduğu kitapta açıkça belirtilmelidir. Kitaplarda aile/eğitimciyi bilgilendirici, onların çocukla iletişim kurmasını sağlayıcı etkinlik bölümlerine yer verilerek, yetişkine kitap seçiminde kolaylık sağlanmalı ve kitabın daha etkin kullanılabilmesi sağlanmalıdır. Çocuğun kitaba ilgisinin artması ve farklı duyularına hitap edilerek öğrenmesini sağlamak için köpük, naylon, kumaş gibi değişik malzemelerden daha çok sayıda kitap üretilmelidir. Kitabın resimlenmesine de özen gösterilmeli, resimler kitabın içeriğini kapsayıcı nitelikte hazırlanmalı; kitabın sözel içeriği kadar, görsel öğelerinin de çocuğa yanlış bilgi sunmadığından emin olunmalıdır. 0-3 yaş çocuğu ebeveynleri ve eğitimcileri de, çocuğun gelişim özelliğine ve eğitim amacına uygun, nitelikli kitaplar seçmeye özen göstermelidir. Ayrıca benzer çalışmalar daha büyük örneklem gruplarıyla yapılabilir; farklı yayınevlerince hazırlanan ve çeşitli illerde satışa sunulan 0-3 ve 3-5 yaş çocuklarına yönelik resimli kitapların özellikleri incelenebilir.

6. KAYNAKLAR

- Armbruster, B. B., Lehr, F. & Osborn, J. (2006). A child becomes a reader: Proven ideas from research for parents. [Çevrim- içi: www.nifl.gov], Erişim tarihi: 21 Ocak 2013.
- Bilgin, H. (2011). *5-6 yaş çocuklarına yönelik 1990-2010 yılları arasında basılan resimli kitapların çocuğa görelilik kavramına göre incelenmesi*. Yüksek lisans tezi. Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2011). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. (10. Baskı) Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Çakmak Güleç, H. ve Geçgel, H. (2006). *Çocuk edebiyatı*. (2. Baskı). Ankara: Kök Yayıncılık.
- Dağlıoğlu, H. E. ve Çamlıbel Çakmak, Ö. (2009). Okul öncesi çocuklarına yönelik yayınlanan hikâye kitaplarının şiddet ve korku öğeleri açısından incelenmesi. *Türk Kütüphaneciliği*, 23 (3), 510-534.
- Danko-McGhee, K. ve Slutsky, R. (2011). Judging a book by its cover: Preschool children's aesthetic preferences for picture books. *International Journal of Education through Art*, 7 (2), 171-185.
- Döl, A. (1999). *0-6 yaş çocuk kitapları resimlemeleri*. Yüksek lisans tezi. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Ergün, M. ve Gündüz, A. (2011). Okul öncesi öğretmen adaylarının okul öncesi çocuk kitaplarını değerlendirmesi. *Journal of Educational and Instructional Studies in the World*, 1 (1), 23-29.
- Gönen, M. (1989). Beş ve altı yaş çocuklarının resimli çocuk kitaplarındaki değişik resimleme tarzlarına tepkileri. *Türk Kütüphaneciliği*, 3 (1), 32-35.
- Gönen, M. (1993). Anaokulu öğretmenlerinin beş ve altı yaş çocukları için kullandıkları masal ve hikaye kitaplarının niteliklerinin incelenmesi. *Türk Kütüphaneciliği*, 7 (2), 83-88.
- Gönen, M., Durmuşoğlu, M. ve Severcan, S. (2009). Examining the views of preschool education teachers on the content, illustrations and physical characteristics of the picture story books used in education. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 1, 753-759.

- Gönen, M., Katrancı, M., Uygun, M. ve Uçuş, Ş. (2011). İlköğretim birinci kademe öğrencilerine yönelik çocuk kitaplarının, içerik, resimleme ve fiziksel özellikleri açısından incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 36 (160), 250-265.
- Gönen, M., Uygun, M., Erdoğan, Ö. ve Katrancı, M. (2012). Resimli çocuk kitaplarının fiziksel, içerik ve resimleme özellikleri açısından incelenmesi. *Milli Eğitim*, 196, 258-272.
- Güleç, H. ve Gönen, M. (1997). 1974–1993 yılları arasında Türkçe basılmış olan resimli öykü kitaplarının resimlendirilme ve fiziksel özellikleri yönünden incelenmesi. *Türk Kütüphaneciliği*, 11 (1), 42-53.
- Gülpinar, F. (2010). *Görsel kavramlar, illüstrasyon ve çocuk kitapları*. Yüksek lisans tezi, yüksek lisans dönem projesi. Haliç Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, İstanbul.
- Jalongo, M. R. (2004). *Young children and picture books*. USA, National Association for the Education of Young Children.
- Kan, A. (2011). Ödev ve projeler. H. Atılgan (Ed.) içinde, *Eğitimde ölçme ve değerlendirme* (5. baskı, ss. 269-292). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kara, C. (2012). Çocuk kitabı seçiminde resimlerle ilgili olarak ebeveynin dikkat etmesi gereken başlıca unsurlar. *Yaşam Bilimleri Dergisi*, 1 (1), 225-232.
- Karatay, H. (2011). Çocuk edebiyatı metinlerinde bulunması gereken özellikler. T. Şimşek (Ed.) içinde, *Kuramdan uygulamaya çocuk edebiyatı* (1. baskı, ss. 77-126). Ankara: Grafiker Yayınları.
- Karlı, F. ve Ayas, A. (2013). Fen ve teknoloji dersi öğretmen adaylarının bilimsel süreç becerilerinin ölçülmesine ilişkin bir test geliştirme çalışması. *Türk Fen Eğitimi Dergisi*, 10 (2), 66-84.
- Kıldan, A. O., ve Gümrükçü Bilgici, B. (2011). Okul öncesi eğitim alan çocukların ebeveynlerinin çocuk kitabı seçme ölçütlerine ilişkin görüşlerinin belirlenmesi. *Milli Eğitim*, 192, 105-120.
- Körükçü, Ö. (2012). Okulöncesi eğitime yönelik resimli çocuk kitaplarının bulunması gereken temel özellikler açısından incelenmesi. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14 (2), 243-254.
- Maniam, M. (2011). What do children look forward to in a picture book?. *Language in India*, 11 (12), 162-170.
- Oğuzkan, A. F. (2006). *Çocuk edebiyatı*. (8. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sardoğan, M. E. ve Karahan, T. F. (2010). Kişilik gelişimi. A. Kaya (Ed.) içinde, *Eğitim psikolojisi*. (ss.133-166). Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Schickedanz, J. A. ve Collins, M. F. (2012). For young children, pictures in storybooks are rarely worth a thousand words. *The Reading Teacher*, 65 (8), 539-549.
- Sever, S. (2003). *Çocuk ve edebiyat*. (1. Basım). Ankara: Kök Yayıncılık.
- Sever, S. (2005). Çocuk, yazın ve yaşam. *Çoluk Çocuk Dergisi*, 1, 30-34.
- Şeref, G. (2008). *Okul öncesi dönem çocuklarına yönelik masal kitaplarındaki illüstrasyonların incelenmesi*. Yüksek lisans tezi. Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Turgut Bayram, Z. (2009). *Resimli çocuk kitaplarının okuma alışkanlığı üzerindeki etkisi*. Yüksek lisans tezi. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Ural, S. (2013). Okul öncesi çocuk kitaplarının tanımı. M. Gönen (Ed.) içinde, *Çocuk edebiyatı* (ss. 33-56). Ankara: Eğiten kitap.
- Uzuner Yurt, S. (2011). Çocuk yayınları. T. Şimşek (Ed.) içinde, *Kuramdan uygulamaya çocuk edebiyatı* (1. baskı, ss. 67-76). Ankara: Grafiker Yayınları.
- Veziroğlu, M. ve Gönen, M. (2012). Resimli çocuk kitaplarının M. E. B. Okul öncesi eğitim programındaki kazanımlara uygunluğunun incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 37 (163), 226-238. [Çevrim-içi:egitimvebilim.ted.org.tr/index.phpEB/article/download/1204/350], Erişim tarihi: 21 Aralık 2012.
- Yılar, Ö. ve Celepoğlu, A. (2011). Çocuk yayınları ve bu yayınlarda bulunması gereken temel unsurlar. Ö. Yılar ve L. Turan (Ed.) içinde, *Eğitim fakülteleri için çocuk edebiyatı*. (3. baskı, ss.38-65). Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Yılmaz, M. T. (2008). Cinsel gelişim. M. E. Deniz (Ed.) içinde, *Erken çocukluk döneminde gelişim* (1. baskı, ss. 307-338). Ankara: Maya Akademi.

Extended Abstract

Children's picture books contain as much, if not more, illustration as text; are read to children by adults; and have an important role in giving children the love and habit of reading. Offering children new information and reinforcing their old knowledge, these books are based on pictures complemented by text. Children's picture books for 0-3-year-olds (basic books) contain simple stories depicted sometimes with only pictures, and sometimes with one or several words that correspond to these pictures which involve living things and objects in the lives of children (Gönen 1989; Gülpınar 2010; Sever 2005; Turgut Bayram 2009; Yılar and Celepoğlu 2011). These books must meet the developmental needs of children in their physical features, illustrations and content. The aim of this study is to investigate whether the children's picture books on sale for 0-3-year-olds in Turkey are in line with children's developmental characteristics, and to offer a contemporary view on the qualities that must exist in books for this target age group.

The study sample includes 146 books selected from among children's picture books for 0-3-year-olds being sold in bookshops in Ankara and Istanbul. Selection criteria included being proper for 0-3-year-old children, being a basic and/or story book, and representing publishers that are known for targeting this age group in the country. Data were collected through a book check list designed by the researchers on the qualities needed in books for 0-3-year-olds. The checklist had 5 sections. The first section included information on the title of the book, the publisher, publication year, type of book, price, number of pages, and whether it is a translation. The second section comprised 17 items about the book's physical features, the third section 8 items about illustrations, the fourth section 12 items about content, and the last section 2 items about additional qualities. The frequencies and percentages of these data were computed by using the SPSS16 statistical package and tabulated.

It was found that 49 of the books were story books, and 97 were basic books to teach children the basic concepts. Of these, 79 had been written originally in Turkish and 67 had been translated from English. It was seen that Net, Smarteach, Doğan Egmont, Pearson and Timaş Publications had more books for 0-3-year-olds. The majority of the books that were examined had a price tag between 10.5 TL-20 TL. The items about the physical qualities of the books in the sample showed that 79 were middle size, 50 were small size, and 17 were large size. Considering the materials used in the covers and pages, it was found that 144 were made of paper, 1 of cloth, and 1 of Styrofoam. Regarding binding techniques, 86 books used glue, 57 used stitching, 2 used spiral/stapling, and 1 used folding. The majority of the books were easy to carry and had a durable/high-quality cover. The front, inner or back cover had the title of the book, the author's/translator's name, the illustrator's name, the publisher, place and year of publication, and a back cover synopsis. In addition, 62 books had an interesting, unusual and/or creative cover design; most did not have loose/easy-to-swallow materials such as beads, and no sharp edges/sides. A total of 121 books used 14 and larger font size, while 52 opted for different size words/sentences (such as; *cat, bird, chick*). All books had a left margin next to the text and/or words; all story books used normal line spacing; and 82 books offered no information about their target age group. The content analysis of the selected books showed that the majority were in line with the developmental characteristics of children; contributed to their vocabulary growth; and did not use techniques such as rhythmic or poetic expression. The majority of the books did not include verbal/visual prejudices on gender roles, ethnic origin, religion, language or class differences, which are sometimes evident in books written for different age groups. The books did not contain slang either. Similarly, there were no extra chapters for families and/or educators. The items on the production characteristics of the selected books revealed that only 8 books were a follow-up to a popular commercial product (a cartoon character or toy), and that 30 were being sold with extra materials such as a story or music CD/DVD, toys/puppets. Some books were seen to include sound buttons with page numbers, which are used to listen to the story or songs related to the story.

In sum, it was found that the physical qualities of the books were largely appropriate for 0-3-year-old children, but their cover designs were not creative or attention-grabbing. The words in the books were mostly printed in big font size, with different styles. Not much information was present on the target age group for the books. The illustrations and content of the books were mostly appropriate but only few books used rhythmic and poetic expression techniques or information for families and/or teachers. Similarly, very few books came with extra materials such as story or music CD/DVD's, toys/puppets. Publishers who print picture books for 0-3-year-olds should consider the developmental level of these

children, consult child development and preschool education experts for the production of quality books, and include information about the target age group and for families/educators in their books. Also, in order to encourage children's interest in books, facilitate their learning and serve their tactile needs, books may be produced by using alternative materials such as styrofoam, plastic, or cloth. The illustrations should be made carefully and cover the contents. The parents and teachers of 0-3-year-olds should choose books considering children's developmental characteristics and educational needs; ensure there is no slang or gender, linguistic, religious or racial prejudice in their print and audio content; and prefer books with no hazardous loose/easy-to-swallow materials.

Kaynakça Bilgisi

Gönen, M., Uludağ, G., Fındık Tanrıbuyurdu, E. ve Tüfekçi, E. (2014). 0-3 yaş çocuklarına yönelik resimli çocuk kitaplarının özelliklerinin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi [Hacettepe University Journal of Education]*, 29(1), 126-139.

Citation Information

Gönen, M., Uludağ, G., Fındık Tanrıbuyurdu, E., & Tüfekçi, E. (2014). The examination of children's picture books' features for 0-3-year-olds [in Turkish]. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi [Hacettepe University Journal of Education]*, 29(1), 129-139.